

Olaf KUULI*

SOTSIALISTID JA KONSTANTIN PÄTSI VALITSUS (1933—1938)**K. Pätsi üleminekuaja valitsuse moodustamine**

14.—16. oktoobrini 1933 toimunud rahvahääletusel kiideti suure hääleteenamusega heaks vabadussõjalaste esitatud Eesti uus põhiseadus. 21. oktoobril kinnitas Riigikogu ametisse Konstantin Pätsi nn. üleminekuaja valitsuse, mille põhiülesandeks pidi saama uue põhiseaduse rakendamine ning selles ettenähtud võimuorganite (eeskätt uue Riigikogu ja riigivanema) valimiste korraldamine. Võis arvata, et üleminekuaja valitsuse eluiga kujuneb üsna lühikeseks. Tegelikult sai sellest kõige pikema kestusega valitsus Eesti Vabariigis (oktoober 1933—mai 1938) ning ta tegi väga olulisi muudatusi riigi poliitilises elus. Siinses kirjutises ei ole käsitletud üleminekuaja valitsuse kogu tegevust, vaid ainult tema suhteid sotsialistidega.

K. Pätsi valitsuse ametisse kinnitamise poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu oli 38. Riigikogu rühmadest toetasid valitsust Põllumeestekogude, Eesti Sotsialistliku Töölise Partei (ESTP) ja vene vähemuse rühm. Vastu hääletasid Rahvusliku Keskerakonna, Asunikude, Riigirentnikkude ja Väikepõllupidajate Koondise ning pahempoolsete tööliste ja kehvikute riigikogurühmad. Hääletamisel kehtis rühmadistsipliin: kõik rühma liikmed pidid hääletama nii, nagu rühm oli otsustanud. Kaks asunike koondise liiget — Karl Einbund (alates 1935. aastast Kaarel Eenpalu) ja Karl-August Frants —, kes toetasid K. Pätsi valitsust, läksid üle Põllumeestekogude rühma. Kaks Rahvusliku Keskerakonna tegelast (Ado Anderkop ja Mihkel Juhkam), kes samuti andsid oma hääled K. Pätsi valitsuse poolt, lahkusid oma parteist ja jäid Riigikogusse iseseisvate saadikutena.¹

Üleminekuaja valitsuse moodustamisel oli otsustavalt tähtis ESTP rühma toetus. Selle saavutas K. Päts eelnevatel läbirääkimistel ühe ESTP liidri Karl Astiga. Riigikogu koosolekul eitasid küll mõlemad nimetatud mehed eelnevat omavahelist kokkulepet, kuid hiljem on K. Ast kirjutanud oma mälestustes neist eelläbirääkimistest üsna avameelselt. ESTP tegelased nägid K. Pätsis reaalselt jõudu, mis võib tõkestada vabadussõjalaste teed võimule. Vabadussõjalaste liidreid pidasid sotsialistid fašistideks, kes likvideerivad demokraatlikud vabadused ja keelavad igal juhul Eesti Sotsialistliku Töölise Partei. K. Päts lubas sotsialistidele, et ta «nendele poistele» (s. o. vabadussõjalastele) paneb päitsed pähe.² ESTP liidrid mõistsid, et ka K. Pätsi valitsus läheb demokraatlike vabaduste ja parlamendi õiguste piiramisele. Tol ajal ei suudetud aga ette näha nende piirangute ulatust.

* Tallinna Pedagoogiline Instituut. EE0010 Tallinn, Narva mnt. 25. Estonia.

¹ Riigikogu V koosseis. Täielikud protokollid ja stenograafilised aruanded. 3. ja 4. istungjärk 1933.—1934. a. Tallinn, 1934, 935—938.² Vaba Eesti (Stockholm), 1955, 1.

K. Pätsi üleminekuaja valitsuses ei olnud ESTP esindajaid. See valitsus koosnes põhiliselt n.-ö. erapooletutest, kuigi enamik ministreid oli varem kuulunud ühte või teise erakonda.³

Sotsialistide lõhenemine

K. Pätsi valitsuse toetamisel ei olnud ESTP riigikogurühm, rääkimata parteist tervikuna, kaugeltki üksmeelne. Sellele viitas ka K. Ast oma esinemises Riigikogus 21. oktoobril 1933. Ta märkis, et ESTP rühm hääletab valitsuse ametisse määramise poolt, kaasa arvatud «ka need üksikud tema liikmed, kes isiklikel veenetel sooviksid hääletamise vabadust saada».⁴

Eesti Sotsialistlikus Tööliste Parteis oli juba mõnda aega esinenud üsna teravaid sisevastuolusid. 1930. aastate alguses oli partei pahempoolne tiib korduvalt kritiseerinud ESTP liidreid koostöö pärast kodanlike parteidega.

1934. aasta veebruaris, ESTP VIII kongressil leidis aset partei avalik lõhenemine. Teravaid vaidlusi tekitas küsimus, kuidas peaks võitlema fašismi vastu (fašismi all Eestis mõeldi eelkõige vabadussõjalaste liikumist). Üks pahempoolsete sotsialistide tegelasi Nigol Andresen ütles kongressil: «Fašismi vastu võitlemisel oli eriti tarvilik hulkade aktiiviseerimine, kuid KK (s. o. ESTP Keskkomitee — O. K.) poolt loodetud vahend, surve politsei ja valitsusvõimu poolt, osutus enim fašismi propageerimiseks kui selle vastu võitlemiseks.»⁵ Siin ei peetud silmas mitte ainult K. Pätsi valitsuse toetamist, vaid ka ESTP Keskkomitee heakskiitu Jaan Tõnissoni valitsuse otsusele (augustis 1933) sulgeda koos Eesti Vabadussõjalaste Keskliiduga ka mitmed sotsialistlikud organisatsioonid (Eesti Noorsotsialistlik Liit, ESTP võimlemisrühmad, Demokraatlik Liinisõdurite Ühendus). Eesti Vabadussõjalaste Keskliidu lühiajaline sulgemine (uuesti said vabadussõjalased täieliku tegevusvabaduse pärast 1933. aasta oktoobri rahvahääletust) andis sellele liikumisele ainult uut hoogu juurde.

Jõudude vahekord kahe suuna vahel ESTP kongressil kajastus Keskkomitee valimistel. 103 häälega 80 vastu otsustati ametisse jätta senine Keskkomitee, kus kindel enamus oli nn. parempoolsel tiival. Teravate konfliktide tõttu jäi kongressi töö lõpetamata. Järgmistel kuudel sulges ESTP Keskkomitee opositsioonilisi ühinguid ning heitis mitmed pahempoolsed tegelased ESTP-st välja.

12. märtsil 1934 kuulutas K. Päts kogu riigis välja kaitseseisukorra kuueks kuuks ja nimetas sõjavägede ülemjuhatajaks ning ühtlasi sisekaitseülemaks kindral Johan Laidoneri. Viimane sulges Eesti Vabadussõjalaste Liidu ning keelas igasugused poliitilised koosolekud (sellega pandi sisuliselt seisma kõigi poliitiliste erakondade ja ühingute tegevus). Arreteeriti vabadussõjalaste juhtivad tegelased. Mõni päev hiljem lükkas K. Päts edasi riigivanema ja Riigikogu valimised kuni kaitseseisukorra kehtivuse lõpuni. ESTP juhtkonna enamus ja selle partei häälekananja «Rahva Sõna» toetasid ja õigustasid igati neid K. Pätsi ja J. Laidoneri samme. Samal ajal süvenes ESTP pahempoolse tiiva rahulolematuse K. Pätsi poliitikaga, eriti kõigi poliitiliste ühingute ja erakondade tegevuse seismapanekuga. 8. juunil 1934 moodustasid kolm pahempoolset sotsialisti (Nigol Andresen, Aleksander Jõeäär ja Maksim Unt) Marksistliku Tööraha Ühenduse (Esinduse) nimelise riigikogurühma.

³ Päevaleht, 1933, 31. okt.

⁴ Riigikogu V koosseis. 3. ja 4. istungjärg, 936.

⁵ Eesti Riigiarhiiv (ERA), f. 87, n. 1, s. 346, l. 11.

K. Pätsi vastase opositsiooni tugevnemine. «Vaikiv olek»

Esialgu toetasid 12. märtsi pööret Riigikogu ja põhilised poliitilised parteid (peale ESTP ja Põllumeestekogude veel Rahvuslik Keskerakond ja asunike koondis). Neile meeldis vabadussõjalaste kõrvaletõrjumine poliitilise võitluse areenilt. Seejuures loodeti, et piirangud teistele poliitilistele rühmitustele peatselt kaotatakse — kaitseseisukorra kehtivusaeg pidi ju lõppema 12. septembril 1934. Paraku tabas neid varsti pettumus.

Valitsusele lähedane ajaleht «Kaja» hakkas juba 1934. aasta kevadel propageerima autoritaarset kurssi. 25. augustil 1934 määrati uueks siseministriks K. Einbund, kes kaks päeva hiljem esines ajakirjanikele programmavaldusega. Ta rõhutas, et valitsus kavatses iga hinna eest säilitada «sisemist rahu» ja astub kategooriliselt välja «partei poliitilise võitluse» vastu.⁶ 7. septembril 1934 pikendas K. Päts ilma Riigikoguga konsulteerimata kaitseseisukorda veel aasta võrra. See kõik tekitas üsna laialdase opositsiooni valitsuse vastu.

28. septembril 1934 algas Riigikogu erakorraline istungjärk. Kuulati ära kolme ministri (sise-, välis- ja majandusministri) ettekanded valitsuse poliitika kohta. Teravalt kritiseeris senist parlamentaarset korda ning õigustas valitsuse «uut kurssi» siseminister K. Einbund. Sõnavõtjatest toetasid valitsust Põllumeestekogude esindaja August Jürmann (1935. aastast Jürimaa), vene vähemusrahvuse rühma saadik Ivan Gorškov ja ESTP liider August Rei. Enamik sõnavõtjaid aga kritiseeris valitsuse poliitikat. Teiste seas tegi seda ka Marksistliku Tööraha Ühenduse (MTÜ) esimees A. Jõeäär.⁷

Riigikogu erakorraline istungjärk kestis ainult kaks päeva (28. septembril ja 2. oktoobril 1934). 2. oktoobri õhtul lõpetas siseminister K. Einbund K. Pätsi volitusel Riigikogu istungjärgu. Riigikogu jäi «vaikivasse olekusse»: teda enam kokku ei kutsutud ning K. Pätsi valitsus tegutses järgneva kolme ja poole aasta vältel ilma parlamendita.

1934. aasta lõpul ja 1935. aasta alguses andsid siseminister ja sisekaitseülem välja mitmeid määrusi, millega keelati valitsuse tegevuse kritiseerimine ning lõpetati erakondade ja poliitiliste ühingute tegevus. Suleti mõned opositsioonilised ajalehed. 1935. aasta märtsis moodustati valitsuse tegevuse toetajatest uus organisatsioon — Isamaaliit. Igal aastal pikendati kaitseseisukorra kehtivust kogu riigis.

Kogu 1935. aasta vältel ja 1936. aasta algul hoidus ESTP juhtkond (August Rei, Oskar Gustavson, Erich Joonas jt.) K. Pätsi valitsuse kritiseerimisest ning ründas samal ajal ajalehe «Rahva Sõna» veergudel teravalt pahempoolseid sotsialiste, kelle mõju suurenes ametiühingutes. «Rahva Sõna» toimetaja E. Joonas süüdistas ametiühinguid avantürismis ja koostöös kommunistidega.⁸ Viimane süüdistus oli ainult osaliselt õige. MTÜ-l (N. Andresen) oli küll juba alates 1934. aasta lõpust kontakt Eestimaa Kommunistliku Parteiga ning 1935. aasta juulis sõlmiti nende vahel ühisrindede leping. Ametiühingute koondise — Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatuses olid aga MTÜ tegelased vähemuses. 1935.—1936. aastal domineeris ametiühingutes Louis (Lui) Metslangi rühm, kes hoidus koostööst kommunistidega, kuid suhtus samal ajal kriitiliselt ka sotsialistide parempoolsesse tiiba ja nende ajalehte «Rahva Sõna». Parempoolsete sotsialistide rünnakud vähendasid veelgi nende endi mõju ametiühingutes.

⁶ Kaja, 1934, 30. aug.

⁷ Riigikogu V koosseis. 5. istungjärk, 1508—1517.

⁸ Rahva Sõna, 1935, 23. veebr.

Vabadussõjalaste läbikukkunud mässukatse 1935. aasta detsembris tõstis mõnevõrra K. Pätsi valitsuse populaarsust. Oma kõnes ööl vastu 1. jaanuari 1936 teatas K. Päts kavatsusest korraldada rahvahääletus põhiseaduse muutmise küsimuses. Hääletamisele otsustati panna riigivanemale antav volitus kokku kutsuda Rahvuskogu, kes pidi kas paranadama senist põhiseadust või töötama välja uue. Uue põhiseaduse sisu kohta oli hääletusele pandavas otsuses öeldud, et Eesti riik jääb rahvalitsuslikul alusel valitsetavaks vabariigiks, kus kõrgem võim on rahva käes, ja et Eesti riiki juhib valitav riigipea tema poolt ametisse kutsutava valitsuse ning kahekojalise rahvaesinduse tasakaalustatud koostööl.⁹ See formuleering oli üsna ebamäärane ja võimaldas mitmesuguseid tõlgendusi.

«Rahva Sõna» arendas aktiivset agitatsiooni riigivanema ettepaneku poolt hääletamiseks. Eriti agaralt esines nii koosolekutel kui ka ajakirjanduses A. Rei¹⁰, teda toetasid E. Joonas, O. Gustavson ja teised sotsialistide parempoolse tiiva liidrid. Nad rõhutasid, et poolthääletamine avab tee demokraatia taastamisele Eestis.

Rahvahääletusel (1936. a. veebruaris) saigi K. Pätsi ettepanek 75,37% poolthääli ja ainult 23,65% osalenutest hääletas vastu. Vastuhääled olid ülekaalus vaid Tartus (ilmselt J. Tõnissoni mõju!). Vastu hääletama kutsusid Eestimaa Kommunistlik Partei ja pahempoolsed sotsialistid ning osa Rahvusliku Keskerakonna ja asunike koondise tegelasi. Neil kõigil olid aga väga piiratud võimalused vastuagitatsiooniks.

Neid, kes olid lootnud, et rahvahääletus paneb aluse demokraatia taastamisele Eestis, tabas varsti pettumus. Juba 1. märtsil 1936 peetud raadiokõnes rõhutas K. Päts: «Seni kuni meil uus põhiseadus maksma hakkab ja selle põhjal uus rahvaesindus kokku on tulnud, seni ei ole võimalik parteidel ennast avaldada.»¹¹ Valitsuse poolametlik ajaleht «Uus Eesti» võimendas seda seisukohta oma kirjutistes ning asus uue hooga kritiseerima erakondi ning ülistama kodurahu. «Rahva Sõna» arvustas omakorda «Uus Eestit» ning rõhutas, et ilma poliitiliste parteideta ja poliitiliste vabadusteta ei ole parlamentaarne riik võimalik.¹² Sisuliselt tähendas see juba K. Pätsi valitsuse kursi kriitikat. Sellesuunalised kirjutised ilmusid «Rahva Sõna» veergudel ka järgmistel kuudel. Enamasti olid need artiklid allkirjata, mõnelede olid autoritena alla kirjutanud E. Joonas ja O. Gustavson (A. Rei ei esinenud enam «Rahva Sõnas»). Siiski hoidus «Rahva Sõna» otsestest rünnakutest valitsuse vastu, need oleksid toonud kaasa ajalehe sulgemise. Seepärast piirduti kriitikaga «Uus Eesti» aadressil. Muidugi sai vähegi taiplikum lugeja aru, et «Uus Eesti» kirjutiste arvustamine tähendas sisuliselt eitavat hinnangut valitsuse poliitikale.

1936. aasta lõpul propageeris «Rahva Sõna» koos mitmete teiste poliitiliste jõududega (Rahvusliku Keskerakonna ja asunike koondise tegelaste, pahempoolsete sotsialistide ja EKP-ga) Rahvuskogu valimiste boikoteerimist. E. Joonas rõhutas, et tingimustes, kus poliitilise tegevuse vabadus on vaid ühel organisatsioonil (selle all mõtles E. Joonas muidugi Isamaaliitu — O. K.), pole teistel poliitilistel jõududel mõtet valimistel osaleda.¹³ Boikotiaktika tulemuseks oli see, et 80 valimisringkonnast 50-s ei seatud üles vastaskandidaate valitsusbloki tegelastele ning

⁹ Riigi Teataja, 1936, 3, art. 21.

¹⁰ Rahva Sõna, 1930, 17. ja 24. jaan.; 14. veebr.

¹¹ Uus Eesti, 1936, 2. märts.

¹² Rahva Sõna, 1936, 13. märts.

¹³ Rahva Sõna, 1936, 27. nov.

viimased loeti valituks ilma hääletamiseta. Ülejäänud 30 ringkonnas oli valimistest osavõtu protsent keskmiselt alla 60, seejuures Tartus ainult 38 ja Tallinnas 30.¹⁴

Kuigi valitsusel läks korda komplekteerida Rahvuskogu põhiliselt n.ö. oma meestest, ei saanud seda institutsiooni kuidagi pidada rahva vaba tahteavalduse alusel moodustatud esindusorganiks.

«Rahva Sõna» ja «Uus Eesti» vastuolu ilmnis ka suhtumises Hispaania kodusõjasse. Sel ajal kui «Uus Eesti» toetas agaralt fašistlikku kindralit Francot, avaldas «Rahva Sõna» oma poolehoidu Hispaania demokraatlikule valitsusele. «Rahva Sõna» seisukohal oli ka enamik teisi ajalehti eesotsas «Päevalehega». 1936. aasta «Rahva Sõna» välispoliitilisi käsitlusi iseloomustas üldse eitav suhtumine fašistlikku Saksamaasse ja Itaaliasse. Samal ajal kritiseeriti ka Nõukogude Liidu totalitaarset süsteemi.

Kes määrasid «Rahva Sõna» poliitilise suuna? Sellele küsimusele heidavad valgust N. Andreseni mälestused.¹⁵ N. Andresen märgib, et pahempoolsetel sotsialistidel algas koostöö E. Joonasega 1936. aastal seoses vabariikliku Hispaania abistamise kampaaniaga. 1936. aasta sügisel toimus ühine nõupidamine, milles osalesid pahempoolsete sotsialistide poolt Nigol Andresen ja Aleksander Jõeäär, «Rahva Sõna» ringkonnast Erich Joonas, Aleksander Oinas, Alma Ostra-Oinas ja August Gustavson. Lepiti kokku edasise koostöö suhtes. 1937.—1938. aastal avaldas «Rahva Sõna» ka pahempoolsete sotsialistide artikleid.

Sotsialistid Riigivolikogu valimistel

E. Joonase rühma ja ühisrinde (s. o. pahempoolsed sotsialistid, kommunistid ning viimaseid toetavad töölistegelased) koostöö süvenes Riigivolikogu valimiste eel. 1937. aastal väljatöötatud ja 1. jaanuarist kehtestatud Eesti Vabariigi kolmas põhiseadus nägi ette kahekojalise parlamendi (Riigikogu), millest üks koda (80-liikmeline Riigivolikogu) valiti üldistel valimistel enamusvalimise põhimõttel. Valitsust toetav blokk (põhiseaduse elluviimise rahvarinne) esitas oma kandidaadid kõigis 80 valimisringkonnas. Opositsioon jagunes mitmeks erinevaks ja sageli omavahel konkureerivaks rühmituseks. Opositsioonil olid üsna piiratud võimalused valimiseelset agitatsiooni korraldada. Allpool on vaadeldud sotsialistide esinemist Riigivolikogu valimistel.

Paljud sotsialistid olid pärast ESTP sulgemist loobunud aktiivsest poliitilisest tegevusest. Riigivolikogu valimistel ei osalenud ka sellised K. Pätsi valitsust kõige agaramalt toetanud sotsialistid nagu A. Rei ja K. Ast. E. Joonase rühm esines valimistel koos ühisrindega, ühiselt esitati kandidaate ja tehti nende kasuks ka selgitustööd. Kokku esitasid nad 24 kandidaati.¹⁶ Neist umbes pooled olid E. Joonase rühmast (nn. opositsioonilised parempoolsed sotsialistid): Erich Joonas, Oskar Gustavson, Jaan Vain, Alma Ostra-Oinas, Peeter Tarvel jt. Teise poole moodustasid pahempoolsed sotsialistid ning nendega koostöös tegutsevad ja EKP-d toetavad tegelased (EKP liikmeid nende seas ei olnud). Sellesse rühma kuulusid Nigol Andresen, Aleksander Jõeäär, Maksim Unt, Neeme Ruus, Aleksander Aben, Voldemar Jaanus, Kristjan-Eduard Jalak, Voldemar Mölder jt. Riigivolikogusse pääses 24 kandidaadist kuus: O. Gustavson, J. Vain, M. Unt, N. Ruus, A. Aben ja K.-E. Jalak. Nad moodustasid siin töötava rahva ühtlusrühma.

¹⁴ Rahva Sõna, 1936, 18. detš.; ERA, f. 77, n. 2, s. 265.

¹⁵ ERA filiaal (Parteiarhiiv), f. 247, n. 51, s. 19a, l. 19.

¹⁶ Ulatuslikumat kandidaatide esitamist pidurdas poliitiliste vabaduste piiratus ja samuti majandusraskused. Nimelt pidi iga kandidaat maksma 250 krooni kautsjonit, mille ta kaotas, kui ei kogunud 25 protsenti vastava ringkonna häälest.

Lisaks sellele esines valimistel veel üks grupp sotsialiste — nn. Tööliskoja rühm. Rühma moodustajatest oli enamik kuulunud varem ESTP pahempoolsesse tiiba, kuid nad hoidusid ühisrindest kommunistidega ja arendasid tegevust eeskätt ametiühingutes (konkureerides siin ühisrind rühmaga), hiljem ka Tööliskojas. Rühmituse tegelastest olid nimekamad Louis (Lui) Metslang, Leopold Johanson, Alfred Offenbach, Johannes Mihkelson. Riigivolikokku pääses neist kaks esimest. Tööliskoja rühma kandidaadid esinesid mitmetes ringkondades teiste sotsialistide konkurentidena. Riigivolikogus nimetasid L. Metslang ja L. Johanson end «seseisvateks tööliste esindajateks». Siiski tegid nad mõnikord koostööd ka töötava rahva ühtlusrühmaga. K. Pätsi võimu suhtes oli Tööliskoja rühm opositsioonis, kuigi mitte eriti teraval kujul.

24. aprillil 1938 valis Riigivolikogu, Riiginõukogu ja omavalitsuste esindajate kogu oma koosolekul Eesti esimeseks presidendiks K. Pätsi. 9. mail 1938 määras president ametisse uue valitsuse eesotsas peaminister K. Eenpaluga. Sellega oli üleminekuaja valitsus oma neli ja pool aastat kestnud tegevuse lõpetanud.

Kokkuvõte

K. Pätsi üleminekuaja valitsuse ametisseastumist ja esialgset tegevust toetas suur osa ESTP juhtkonnast ja sotsialistide riigikogurühm. Nad lootsid, et K. Pätsi valitsus suudab tõkestada vabadussõjalaste võimulepääsu ja fašistlikku laadi režiimi kehtestamise Eestis.

ESTP pahempoolne tiib hakkas juba 1934. aastal kritiseerima K. Pätsi valitsust tema ebademokraatlike sammude pärast. Enamik sotsialistide liidreid ja nende ajaleht «Rahva Sõna» jäid aga veel paari aasta vältel valitsuse suhtes lojaalseks ning toetasid referendumil (1936. aasta veebruaris) riigivanemale volituste andmist uue põhiseaduse väljatöötamiseks. K. Pätsi kursid demokraatlike vabaduste piiramisele ja autoritaarse korra sisseeadmisele suurendas järk-järgult opositsioonilisi meeleolusid sotsialistide seas.

Murrang toimus 1936. aasta märtsis, kui K. Päts keeldus ka pärast referendumit andmast tegevusvabadust poliitilistele erakondadele. Nüüd asusid valitsuse poliitikat kritiseerima ka «Rahva Sõna» ümber koonduvad sotsialistid.

Osa pahempoolseid sotsialiste lähenes kommunistidele ja 1935. aasta juulis sõlmiti nende vahel ühisrinde leping. Enamik sotsialiste hoidus küll vahetutest kontaktidest kommunistidega, kuid osales siiski koos ühisrindega, aga ka Rahvusliku Keskerakonna ja asunike koondise tegelastega võitluses valitseva režiimi demokratiseerimise eest.

Esitanud R. Helme

Toimetusse saanud
11. X 1991

THE SOCIALISTS AND K. PÄTS'S CABINET (1933—1938)

In the referendum of October 14—16, 1933, the Constitution presented by the League of Veterans of the Estonian War of Independence gained success. On October 21, 1933, the State Assembly confirmed a new government formed by K. Päts. This was officially considered to be an interim government assigned to make preparations for the implementation of the new Constitution. The cabinet was supported by the leaders of the Estonian Socialist Workers' Party (ESWP). They hoped that K. Päts would be able to block the League of Veterans coming to power.

On March 12, 1934, K. Päts declared a state of emergency all over the country and banned the League of Veterans. Soon the cabinet also banned the activities of other political parties and began to restrict the democratic rights.

The left wing of the ESWP expressed their dissatisfaction with the undemocratic policy of the cabinet already in 1934. At the same time most of the Socialists' leaders and their newspaper *Rahva Sõna* were loyal to the government and supported in the referendum of February 1936 the proposal to give the Head of State the authority to draft a new Constitution.

Step by step the authoritarian policy of K. Päts created opposition among Socialists. The break-through took place in March 1936, when K. Päts declined to give the freedom of activity to the political parties. Now the majority of Socialists began to criticize the policy of the cabinet.

In July 1935 part of leftist Socialists concluded an agreement of forming the United Front with the Communist Party of Estonia. The majority of Socialists avoided contacts with Communists, but they took part in the struggle for democratizing the political regime in Estonia.

Олаф КУУЛИ

СОЦИАЛИСТЫ И ПРАВИТЕЛЬСТВО К. ПЯТСА (1933—1938)

На референдуме 14—16 октября 1933 г. победу одержал проект конституции, подготовленный ветеранами Освободительной войны. Государственное собрание утвердило 21 октября 1933 г. новое правительство, сформированное К. Пятсом. Задачей этого, по сути переходного, правительства было введение в действие новой конституции. Лидеры Эстонской социалистической рабочей партии (ЭСРП) поддержали правительство К. Пятса, видя в нем человека, способного устранить с дороги к власти ветеранов Освободительной войны.

12 марта 1934 г. К. Пятс ввел в республике военное положение. Были закрыты организации Союза ветеранов Освободительной войны, а позже запрещена деятельность и других партий. Правительство пошло на ограничение демократических свобод.

Левое крыло ЭСРП выразило свое недовольство антидемократической политикой К. Пятса уже в 1934 г. В то же время многие из лидеров социалистов и их газета «*Rahva Sõna*» («Слово народа») относились к правительству лояльно и на февральском референдуме 1936 г. поддержали предложение предоставить главе государства полномочия по разработке новой конституции.

Авторитарная политика К. Пятса постепенно усилила оппозицию среди социалистов. Когда в марте 1936 г. К. Пятс отказался предоставить свободу действий политическим партиям, со страниц газеты «*Rahva Sõna*» зазвучала критика в адрес правительства.

Часть левых социалистов заключила соглашение о создании единого фронта с Коммунистической партией Эстонии. Многие члены ЭСРП избегали контактов с коммунистами, однако вместе с ними принимали участие в борьбе за демократизацию политического режима в Эстонии.

¹⁴ *Rahva Sõna*, 1936, 18. detsember, ERA, 1. 77, v. 1, s. 285.

¹⁵ ERA *Ilusad* (Parlament), 1. 207, s. 31, v. 194, 4. 1937.

¹⁶ Ühtsusliikumise kandidaatide valimist pidurdas poliitilise vabaduse pärast ja osutus meeleanduriks. Nimelt pidid iga kandidaat-ühikena 100 krooni laenu joni, mille eest võeti, kui et kogumise 25 protsenti vastava tingimata häälet.